

ACC. N:R. *M. 9218: 1-12.*

Landskap: Skåne Upptecknat av: Sten Borg
Härad: Albo Adress: Hantverksgatan 17. Lund
Socken: Ravlunda Berättat av: Elna Larsson
Uppteckningsår: 1943 Född år 1858 i Ravlunda sn.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Bäckhästen.	s. 1.
Halmdocka o. julaknuda.	s. 2.
Jul.	s. 3.
Stöpa talgljus.	s. 4.
Pråsar.	s. 5.
Julbak.	s. 5-6.
"Pantofflekaga."	s. 6.
Vittisdagsgille.	s. 6.
Brygga dricka.	s. 7-8.
Julbykö	s. 9.
Julmat till fattiga.	s. 10.
Julkärve.	s. 10.
Sanda golven.	s. 11.
Skära torv.	s. 11.
Ålderman.	s. 12.

H. G. 21.
H. G. 3
L. u. F. 34

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR M. 9218 /

Fru Elna Larsson bebor efter mannens död ensam en liten stuga på 3 rum och kök belägen på Kyrkokullen. Ursprungligen hette platsen Kalvakullen. Detta var emellertid 3 generationer före Fru Larssons tid. Kullen hade då fått namnet Kalvakullen därför att man då brukade släppa ut kalvar på bete där. Jorden kom sedan att höra under Ravlunda kyrka och som kyrkojord fick därför platsen namnet Kyrkokullen.

Bäckahästen.

Dom talte mycket om förr att här skulle va en bäckhäst här nere vid ån. Det är Värkeån som går här. Dom sa att bäckhästen var vit till färgen och att den kunde göra sej faslet stor. Men i min tid har det inte vatt så jag har aldrig sett nån bäckhäst.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 9218:2.

Julatomte.

Nåna tomtar har jag inte hört talas om mer än såna som var riktiga människor och gick omkring på julen och var utklädda med mask och sånt. Dom brukar komma på julaftonen och hade med sej en halmdocka som dom kasta in i stuan på såna ställen där dom kände folket. Sen sprang dom sin väg. Det var en docka som var gjord av halm, som dom hade satt utanpå två käppar, som var i kors så dockan fick armar också. Men sen tog det slut med det bruket att kasta in en halmdocka och då kunde det hända att dom i stället kasta in en träknuda eller nåt sånt. Det kalla dom "julaknuda". Sen sluta dom med det också och gav riktiga presenter i stället. Det var förstås bara ens goa vänner som klätt ut sej och kom med såna. Dom sprang inte utan dom skulle in och trakteras.

2
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 9218:3.

Jul.

Om julen är där inget annat att säga än att vi då skulle ha bättre och mer mat än annars. Vi hade alltid slaktat så där en 14 dar innan jul och det var därför mest sån mat där var på bordet. Där var fläsk, skinka och sylta och mycket ~~xxx~~ annat som t.ex. korv. Och så skulle vi ha gröt och fisk. Vi brukar aldrig rimma till gröten hos oss, men jag har hört att där var en och annan som gjorde det på andra ställe. Så skulle vi ha brännvin också. Hos oss hade vi alltid julgran. Den såg ut som nu för tiden fast den kanske var mindre. Vi klädde den med kulörta papper som vi klippte till själv till stjärnor och sånt. Och så hade vi ljus i den också. Det var talgljus som vi själv hade stöpt.

3

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 9218: 4.

Stöpa Talgljus.

Vi stöpte alltid själv våra ljus och det gjorde dom andra här i trakten också. Vi hade särskilda formar till det som var av tenn. Dom bruka för det mesta ha formar som dom kunde stöpa 2 ljus i taget med, men jag hade en form som jag kunde stöpa 50 ljus i på en gång. Vi smälte först talgen i en kanna. Den fick sen inte vara varken för varm eller för kall utan skulle va lagom. Formarna stod oppställda i träställ och när vi så hällde talgen i formarna så höll vi veken med en krok så att den kom mitt i ljuset. När talgen så hade stelnat så var det bara att ta ut ljusen ur formarna. Dom släppte medesamma om talgen hade vatt lagom. Det var därför som den inte fick va varken för varm eller för kall.

4
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR M. 9218:5

Pråsor.

Vi brukade använda pråsor också. Det var liksom en tråd eller en veke som vi doppa i talg. Vi smälte först talgen i en kanna och slog den sen på ett fat. Sen tog vi tråden och doppa ner den i den smälta talgen och körde den en stund fram och tillbaka. Sen fortsatte vi likadant med flere trådar och när vi så hade fått talg på alla trådarna så hängde vi opp dom på en vägg för att dom skulle torka. När dom sen var torra så kunde man tända dom och begagna dom som lyse.

Till jul skulle vi alltid också baka mycke med bröd för det brödet som vi baka innan jul, det skulle vara ända till påska. Vi baka fint bröd, sursött och groft bröd. Och så skulle vi alltid baka en kaka som vi kalla för systerkaka. Till

5
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 9218:6.

den använde vi som vanligt mjöl, smör, ägg och socker, men den skulle alltid sättas i deg dan innan.

gär = jäst
Så baka vi en kaka vi bruka kalla för "pantofflekaga". Den bakades på jär och vi använde potatis, ägg, mjöl och socker till den.

På tal om "pantofflekaga" så bruka vi ha den när vi hade vittisdagille. Det var alltid vi fruntimmer som skulle ställa till det gillet. När bryggde och när baka. En annan skaffa mad och så samla vi ihop och köpte brännevin. Sen beställde vi musik. Det var fiol och harmoni. Och så bjöd vi pojkarna till festen och så dansa vi och roa oss. Det var alltid på videtisdag vi hade sånt gille.

6
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 9218:7.

Brygga dricka.

Förr så bryggde vi vårt dricka själv. Det gick så till att vi slog korn i en byga. Det var ett stort kar. Sen så slog vi vatten på och så fick det ligga där nära där tills det sprodde. Sen tog vi opp det och la det på loftet och bredde ut det och la säckar på. Så fick det ligga där en tid och sen tog vi det till en malttorcka där vi bredde ut det. Malttorckan var ett litet hus som låg för sej själv. Där la vi det på ett golv som där var små hål i och så elda vi under det. Vi brukte kalla det att vi elda en fuge. Så skulle det torka av värmen och vi fick röra i det hela tiden så att det inte tog fyr. Sen skulle det rökas med ene och så stänkte vi vatten på. / När kornet låg i bygan och det sprodde bruka vi kalla för "tjim". Det var det som

7
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR M. 9218: 8.

gjorde att drickat blev sött och gott./ När maltet sen var färdigt så öste vi det i säckar. Sen skulle det malas på kvarnar. När man sen skulle brygga drickat så tog man malt och slog i en kittel och slog varmt vatten på. Det brukar vikalla för att sufta. Sen fick det stå och dra där till dan etter. Sen slog vi mer vatten på . Och så hade vi en balja med ett hål i botten och i det satt en tappastav. Så vred vi halmviskor och la ner i baljan och så slog vi alltihop i baljan. Halmviskorna skulle vara nån slags sil så att inte maltet rann med ut när vi tappa av drickat. Och så kokte vi humle och slog i om vi ville ha det riktigt gott. Sen satte vi jär till och så fick det stå och jäsa och sen skumma vi jären av för den kunde användas fler gånger. När det sen var färdigt så tappa vi av det och tvillna det på drickafjårdingar.

8
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

gär = jäst

ACC. N:R M. 9218:9

Julbyk.

Först så la vi i blöt och sen kokte vi skarp. Det var bykaskan vi kalla för skarp. Askan skulle stå och dra på en kel i flere dar. Sen sila vi den och slog den i en gryta och kokte det klara. När kläderna så hade ligget i blöt så tog vi opp dom och lät dom vattenrinna och sen stuka vi dom. Stuka det var att vi gned dom med händerna. Sen lava vi dom i bygan som sto på en trefytting. På sidan ~~xxx~~ på bygan var där ett hål och under det hålet stod där ett kar. Sen börja vi ösa skarp på kläderna. Det rann så ner i karet under hålet och det kokte vi igen och öste på kläderna igen. Så fick kläderna ligga i bygan över natten och så slog vi vatten på. Sen dan ~~xxx~~ etter så tvätta vi vid en bäck. Då hade vi ett tvättasäde och en torskel /Klappeträ/. Sen

9
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2

ACC. N:R M. 9218: 10.

10

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

På juldagsmorrönen skulle man alltid ha smör, bröd, ost och en sup. Och så skulle dom alltid läsa en bön också.

Vi gav alltid julmat åt dom fattiga. Vi baka hos oss alltid särskilda bröd som vi gav åt dom fattiga på fattighuset. Det var likadana bröd som vi själv baka nåll oss men dom var mindre. Och så skulle dom ha fläsk och dricka och lite av varje. Dom kom alltid själv och hämta det.

På julaftonen skulle vi alltid sätta ut en julkärve till fåglarna. Vi satte den mitt på gården på en stage. Andra bruka kasta ut säd i stället och dom som inte hade säd, dom satte i stället ut en korg med bröd eller potatis. Likadant var det till nyår.

ACC. N:R M. 9218 //

Till jul skulle golvet fejas och sandas med vit sand. Vi hade lergolv på den tiden. När vi hade sandat så tog vi hackat ene och strödde på golvet. Vi hacka enet med en yxa och se n sålla vi det för det var bara dom fina knopparna som ströddes ut på golvet.

Skära torv.

Jag har vat med om att skära torv många gånger. Karlarna tog först svären av och sen skar dom torven. Sen blev det fruntimmernas tur att rulla opp torven på en plan mark.

Där la vi torvastyckena i en lång rad till torkes. När dom hade ligget en tid så skulle vi vända dom. Sen "keila" vi torven. Det var när vi satte opp den liksom i stackar för att den skulle torka. När den sen var riktigt torr så var den färdigt till att ta hem och användas.

//

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR M. 9218:12.

Ålderman.

Ålderman fanns förr i tiden, men det var inget särskilt med det. Det var inte särskilt fint att bli vald till älderman. Min man var också älderman en gång, men det var vi inte glada för att han blev, för det var bara obehag med det. Den som blev vald till älderman hade inget annat att göra än att han var tvungen att ta emot alla kringvandrare. När dom kom till byn så blev dom alltid hänvisade till äldermannen och så skulle dom ligga hos honom gratis över natten. Äldermannen valdes på 4 år. Men vi hade tur för på hela tiden som min man var älderman så kom där ingen och ville bo. Och det var bra för man kan ju inte veta vad såna har för ohyra med sej.

12

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV